

Veldinventarisatierapport

Centrumontwikkeling te Lopik

Bogor Projectontwikkeling B.V.

15 augustus 2011

projectnummer 08.10.01

Naam product: Veldinventarisatierapport
Locatie: Centrumontwikkeling te Lopik
Opdrachtgever: Bogor Projectontwikkeling B.V.

Opdrachtnemer: Laneco
Contact: DvPijkeren@Laneco.nl
Ons kenmerk: 08.01.01
Projectleider: ir. D van Pijkeren

INHOUD

1	INLEIDING	1
1.1	AANLEIDING	1
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN	1
2	FLORA- EN FAUNAWET	3
2.1	WETTELIJK KADER	3
2.2	PROCEDURELE GEVOLGEN	3
3	VERKLARING ONDERZOEKSMETHODE	5
3.1	VLEERMUIZEN	5
4	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	6
4.1	ONDERZOEKSVRAAG	6
4.2	ONDERZOEKSMETHODIEK	6
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	7
5.1	VLEERMUIZEN	7
5.2	OVERIGE	9
5.3	EFFECTEN	9
6	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES	10
6.1	CONCLUSIE	10
6.2	CONSEQUENTIES	10

BIJLAGEN:

bijlage 1: literatuurlijst

bijlage 2: verklarende woordenlijst

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In Lopik is de herontwikkeling van het centrum voorgenomen. De bestaande bebouwing wordt hiervoor verwijderd.

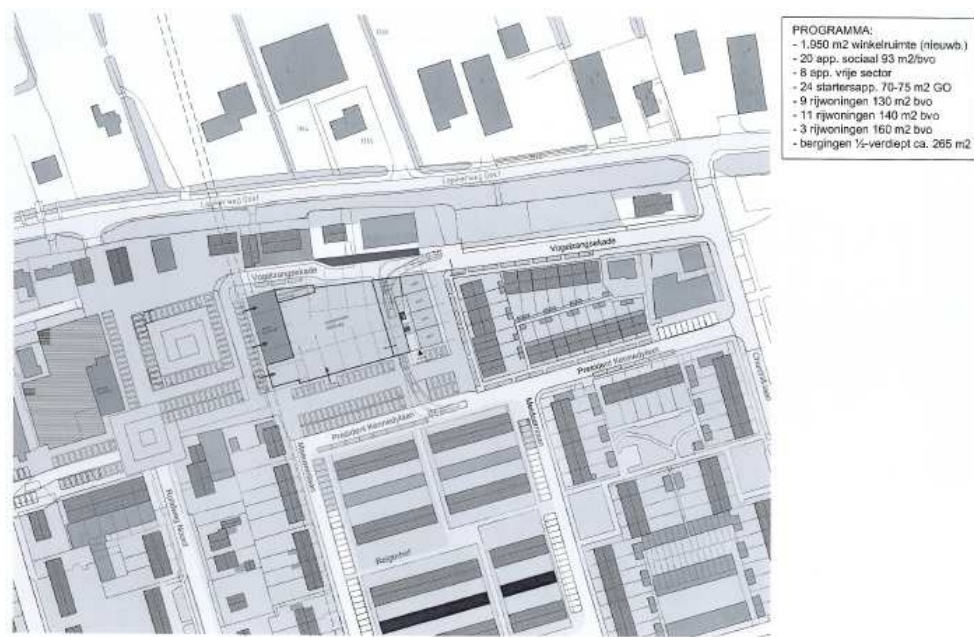
Globale ligging plangebied (kaart Natuurloket en Luchtfoto Google Earth)

In een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna door Laneco (2010) is de geschiktheid van het plangebied voor beschermde planten en diersoorten en de verwachte effecten op deze soorten beoordeeld. Hieruit bleek dat negatieve effecten op in het kader van de Flora- en faunawet strikt beschermde soorten vleermuizen niet op voorhand konden worden uitgesloten. Laneco is daarom gevraagd nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied en haar omgeving door deze soort(groep).

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGREPEN

Lopik (provincie Utrecht) ligt temidden van open poldergebied nabij de rivier de Lek. De bebouwing van de kern ligt tussen de Dorpsstraat en de M.A. Reinaldaweg (N210) in. Het centrum zelf bestaat uit een aantal grotere gebouwen waarin winkels zijn gevestigd. Een tweede complex met gebouwen bestaat uit een gemeentewerf, een brandweerkazerne en een kinderopvang. Het plangebied ligt globaal tussen de Vogelzangsekade (noord) en de President Kennedylaan en de Prins Willem Alexanderstraat (zuid).

In dit plangebied is de nieuwbouw van een winkelcentrum en woningen voorgenomen. Bestaande elementen worden hiervoor verwijderd.

Beoogde nieuwe situatie

Indrukken van het plangebied (foto's Laneco)

2 FLORA- EN FAUNAWET

2.1 WETTELIJK KADER

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend.

De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen (artikel 8);
- het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen (artikel 9), opzettelijk te verontrusten (artikel 10) en hun nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren (artikel 11).

2.2 PROCEDURELE GEVOLGEN

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
- beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit nodig, met uitgebreide toetsing.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingreep vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dient plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Vaak worden hierbij mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Uit recente uitspraken van de Raad van State blijkt dat volgens Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn) het verlenen van een ontheffing voor vogels bij ruimtelijke ingrepen en in geval van groot openbaar belang, niet mogelijk is. Voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn kan alleen een ontheffing Flora- en faunawet worden verkregen als sprake is van groot openbaar belang.

Als er geen sprake is van groot openbaar belang, en in bijna alle gevallen als er jaarrond beschermde vogels aanwezig zijn, kan geen ontheffing worden verkregen. De nieuwe beleidslijn van LNV is er daarom op gericht om voor deze soorten door mitigatie en compensatie, negatieve effecten te voorkomen. Er kan alleen op basis van in de Vogel- en Habitatrichtlijn genoemde belangen een ontheffing Flora- en faunawet worden verleend.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 VERKLARING ONDERZOEKSMETHODE

3.1 VLEERMUIZEN

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken.

Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders. Alle vleermuizen zijn strikt (tabel 3) beschermd door de Flora- en faunawet.

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten.

Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfsplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied. Hetzelfde geldt voor bepaalde foerageergebieden, zoals open schuren, waar bij slecht weer wordt gejaagd door sommige soorten.

4 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

4.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft voor beschermde soorten vleermuizen. Als effecten op strikt beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet over het algemeen een ont-heffing in het kader van de Flora- en faunawet voor de ingreep worden aan-gevraagd.

Het onderzoek richtte zich op de functie van het plangebied voor vleermuizen. Er is gezocht naar verblijfplaatsen, vliegroutes en belangrijke foerageergebieden. In dit veldonderzoek is de functie in de zomer (kraamseizoen) en het najaar (paarseizoen) in beeld gebracht.

4.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek naar vleermuizen in de zomer is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X en Petterson D100). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare ge-luiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vlieg-stijl en grootte.

Er zijn twee onderzoeksrondes uitgevoerd in het zomerseizoen van 2010 om de aanwezigheid van zomerverblijven en kraamkolonies te onderzoeken:

- 1) Het eerst veldbezoek betrof een ochtendonderzoek. Voor zonsopgang zwermen de meeste soorten vleermuizen langere tijd voor hun verblijf-plaats, waarvan de locatie dan vast te stellen is.
- 2) De tweede onderzoeksrunde betrof een avondonderzoek wat door meer-dere personen is uitgevoerd. Er is gekeken naar vliegroutes, foeragerende dieren en uitvliegers.

Er zijn in het najaar van 2010 onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezig-heid van paarplaatsen te onderzoeken:

- 1) Er zijn twee avondrondes uitgevoerd, waarvan één door twee personen.

Datum	Periode	Zon op/onder	Windkracht	Temp.	Bijzonderheden
18 juni 2010	Zomer (ochtend)	5:19 uur	1-2	12-14°C	Onbewolkt
9 juli 2010	Zomer (avond)	21:59 uur	1-2	25°C	Onbewolkt
20 augustus 2010	Paarseizoen	20:54 uur	1	22°C	Onbewolkt
20 september 2010	Paarseizoen	20:02 uur	0-1	16°C	Helder weer

Er is gewerkt conform de protocollen voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2010).

5 ONDERZOEKSRISULTATEN

5.1 VLEERMUIZEN

5.1.1 *Kraamseizoen*

Er zijn twee rondes uitgevoerd in het kraamseizoen. Deze rondes gaven een eenduidig beeld over het voorkomen van vleermuizen in het plangebied.

1^e onderzoeksrunde

Op 18 juni kwamen er rond 3:15 uur 3-5 gewone dwergvleermuizen langs de vaart ten noorden van het plangebied langsvliegen. Ten oosten van het plangebied foerageerden ongeveer 5 gewone dwergvleermuizen bij het zwembad. In het plangebied was nauwelijks activiteit van vleermuizen. Alleen langs de beplanting aan de President Kennedylaan vlogen 2-3 gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen verblijfplaatsen geconstateerd. Rond 4:30 uur trokken de gewone dwergvleermuizen in zuidwestelijke richting weg. Ruim een half uur voor zonsopgang was de laatste vleermuis uit het plangebied verdwenen.

2^e onderzoeksrunde

Op 9 juli kwam de eerste gewone dwergvleermuis om 22:31 uur (een half uur na zonsondergang) vanuit zuidwestelijke richting langs de linden bij het zwembad langsvliegen. Later bleven 1-2 gewone dwergvleermuizen enige tijd langs de beplanting van de President Kennedylaan foerageren. Langs de linden bij het zwembad foerageerden nog 3-4 gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen andere waarnemingen gedaan.

5.1.2 *Paarseizoen*

Er zijn twee rondes uitgevoerd in het paarseizoen. Ook deze rondes gaven een eenduidig beeld over het voorkomen van vleermuizen in het plangebied.

1^e onderzoeksrunde

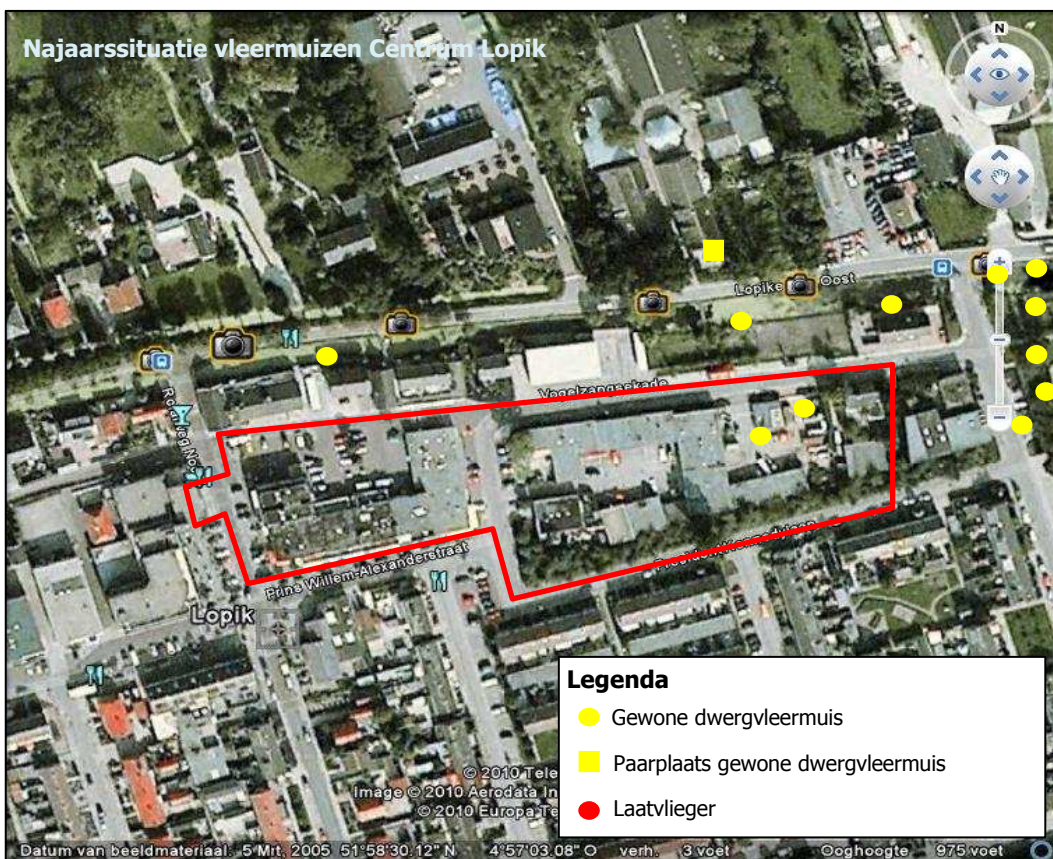
Tijdens de eerste najaarsronde waren er nauwelijks vleermuizen aanwezig in het plangebied. Langs de zuidrand foerageerden 1-2 gewone dwergvleermuizen. Een laatvlieger kwam om 21:29 uur overvliegen en foerageerde een tijdje langs de vaart aan de noordzijde. Langs deze vaart foerageerden ook 3-5 gewone dwergvleermuizen. Bij het zwembad was weer een concentratie van gewone dwergvleermuizen aanwezig (6-8).

2^e onderzoeksrunde

Op 12 september foerageerden 2-4 gewone dwergvleermuizen op de gemeentewerf en later bij de vaart. Bij de wetering werd een vage paarroep van gewone dwergvleermuis gehoord vanaf de overzijde. Daar is een paarplaats van deze soort aanwezig. Om 20:55 uur werd nog een overvliegende laatvlieger waargenomen. Verder zijn geen vleermuizen aangetroffen op deze avond.

Waarnemingen in en om het plangebied tijdens de zomer van 2010

Waarnemingen in en om het plangebied tijdens het najaar van 2010

5.2 OVERIGE

Er zijn geen overige van belang zijnde waarnemingen te melden

5.3 EFFECTEN

Vleermuizen

Het belang van het plangebied voor vleermuizen is gering. Enkel de rij bomen en struiken langs de President Kennedylaan wordt beperkt door vleermuizen gebruikt. De lindes bij het zwembad en de vaart zijn van groter belang voor vleermuizen. De voorkomende soorten gewone dwergvleermuis en laatvlieger hebben geen verblijfplaatsen of belangrijke onderdelen van het leefgebied in het plangebied.

De najaarsrondes geven ook een goede indicatie van de aanwezigheid van winterverblijfplaatsen; in het najaar zoeken vleermuizen deze locaties reeds op. De beperkte aanwezigheid van vleermuizen geeft aan dat het niet waarschijnlijk is dat er winterverblijfplaatsen in het plangebied aanwezig zijn.

Effecten als gevolg van de ingreep op vleermuizen zijn op basis van dit gerichte veldonderzoek niet te verwachten.

6 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Aanleiding voor dit onderzoek zijn de plannen voor de herontwikkeling van het centrum van Lopik. Er is nieuwbouw van winkels en woningen beoogd in dit centrum. De bestaande bebouwing en bomen moeten hiervoor wijken. Voor deze ingreep mag plaatsvinden, moet inzichtelijk zijn of beschermde soorten uit de Flora- en faunawet negatieve effecten ondervinden van deze ingreep. In een eerder uitgevoerde quick scan flora en fauna voor deze ingreep, is nader onderzoek aanbevolen naar vleermuizen en uilen.

6.1 CONCLUSIE

Tijdens twee onderzoeksrondes in de zomer van 2010 (kraamperiode) en twee onderzoeksrondes in het najaar van 2010 (paarperiode), is onderzoek gedaan naar de aanwezigheid van vleermuizen in en om het plangebied. Bij dit onderzoek zijn twee soorten vleermuizen aangetroffen in het plangebied; de gewone dwergvleermuis en de laatvlieger. Zowel in de zomer als het najaar zijn er in het plangebied nauwelijks vleermuizen waargenomen. Het belang van het plangebied voor vleermuizen is gering. De vaart en de lindes bij het zwembad vormen een interessanter foerageergebied, zo blijkt uit deze gerichte inventarisatie. Er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen in het plangebied. Effecten op verblijfplaatsen van vleermuizen zijn dan ook niet te verwachten.

6.2 CONSEQUENTIES

Op basis van een gerichte veldinventarisatie mag worden geconcludeerd dat in het plangebied geen verblijfplaatsen of andere belangrijke onderdelen van het leefgebied van vleermuizen aanwezig zijn. In een quick scan flora en fauna zijn effecten op andere soortgroepen al uitgesloten. Er zijn daarmee vanuit Natuur wet- en regelgeving geen gevolgen voor de voorgenomen plannen. Een ontheffing Flora- en faunawet is niet nodig.

BIJLAGE 1: LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S e.a., 1992, Atlas van de Nederlandse zoogdieren, uitgeverij KNNV, Utrecht.

Dietz, C., Helversen, O von., Nill, D., 2006, Handbuch der Fledermäuse Europas und Nordwestafrikas; Kosmos Naturführer.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers, W., 1^e versie 1988, Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

Laneco, 2010; Quick scan flora en fauna Centrumlocatie te Lopik.

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997; Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Limpens, H.J.G.A., P. Twisk en G. Veenbaas, 2004, Met vleermuizen overweg, Dienst Weg- en Waterbouwkunde Delft en Vereniging voor Zoogdierkunde en Zoogdierbescherming Arnhem.

Netwerk Groene Bureaus, Ministerie van LNV en de Zoogdierverseniging, 2010, Protocol Vleermuisinventarisaties.

Websites:

www.vleermuis.net

www.natuurloket.nl

www.minlnv.nl

BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDENLIJST

Verblijfplaats: Een object (huis, boom, bunker, grot, kast en dergelijke) waarin een of meerdere vleermuizen verblijven (overdag of 's winters permanent).

Zomerverblijfplaats: Een verblijfplaats die gebruikt wordt door vleermuizen die niet in winterslaap zijn waarvan niet aangetoond is dat het een kraamverblijfplaats dan wel een paarverblijfplaats is.

Kraamverblijfplaats: Een verblijfplaats van een kraamgroep met vrouwtjes met jongen.

Paar(verblijf)plaats: Een verblijfplaats of de omgeving daarvan, waar meerdere vleermuizen overdag verblijven en paren. Afhankelijk van de soort. Te herkennen aan zwermgedrag of baltsroepen.

Winterverblijfplaats: Een verblijfplaats waar in de winter een of meerdere vleermuizen in winterslaap (hibernation) gaan.

Vliegroute: Een vaste route van een vleermuis of een groep van vleermuizen vanaf een verblijfplaats naar een foerageergebied en visa versa.

Migratieroute: Een vaste route van zomerverblijfplaats naar winterverblijfplaats en visa versa.

Foerageergebied: Een gebied waar een vleermuis of een groep van vleermuizen foerageert.

(Uit het Vleermuisprotocol, NBG, 2010)